

території України, який з'явився на території СНД, як і всієї Лівобережної України, внаслідок міграційних рухів із західного регіону [5, с. 86].

ЛІТЕРАТУРА

1. Вельтман А. Древние славянские собственные имена / А. Вельтман // Очерки России, издаваемые Вадимом Пассеком. – М., 1840. – Кн. IV.
2. Демчик М.О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVII ст. – К.: Наук. думка, 1988. – 119 с.
3. Залеський А.М. Спостереження над українськими прізвищами XVII ст. (на матеріалі інвентаря с. Перегінське) / А.М. Залеський // Дослідження і матеріали з української мови. – К., 1964. – Т. 6. – С. 139–145.
4. Карпенко Ю.О. Реєстри Війська Запорозького і проблема постановки українських прізвищ / Ю.О. Карпенко // Питання історичної ономастики. – К.: Наук. думка, 1994. – С.182–201.
5. Кравченко Л.О. Прізвища Лубенщини / Л. О. Кравченко. – К.: Факт, 2004. – 197 с.
6. Никонов В.А. Сербы / В. А. Никонов // Системы личных имен у народов мира. – М.: Наука, 1986. – С. 273–274.
7. Панцьо С.С. Антропонімія Лемківщини: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / С. Є. Панцьо. – Тернопіль, 1995. – 192 с.
8. Пахомова С.М. Доля українських патронімів на -ич / С.М. Пахомова // Актуальні питання антропоніміки / від. ред. І. В. Єфименко. – К.: Академперіодика, 2005. – С. 174–186.
9. Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ / Ю.К. Редько. – К.: Рад. школа, 1969. – 255 с.
10. Редько Ю.К. Сучасні українські прізвища / Ю.К. Редько. – К.: Наук. думка, 1966. – 216 с.
11. Скрипник Л.Г. Власні імена людей / Л.Г. Скрипник, Н.П. Дзятківська. – К.: Наук. думка, 1996. – 335 с.
12. Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; Ін-т української мови. – К.: Наук. думка, 1993. – 240 с.
13. Фаріон І.Д. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX століття (з етимологічним словником) / І.Д. Фаріон. – Львів: Літопис, 2001. – 371 с.
14. Худаш М.Л. З історії української антропонімії / М.Л. Худаш. – К.: Наук. думка, 1977. – 235 с.
15. Чучка П.П. Патроніми та їх місце в лексичній системі мови / П.П. Чучка // Мовознавство. – 1984. – № 6. – С. 49–56.
16. Чучка П.П. Прізвища Закарпатських українців: Історико-етимологічний словник / П.П. Чучка. – Львів: Світ, 2005. – 703 с.
17. Чучка П.П. Украинские андронимы на славянском фоне / П.П. Чучка // Перспективы развития славянской ономастики. – М.: Наука, 1980. – С. 157–162.

УДК: 378.147.15:371.134:81

УПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕС ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-СЛОВЕСНИКІВ

Бакаленко І.М., к. пед. наук, доцент

Запорізький національний університет

У статті розглядаються сучасні проблеми впровадження інформаційних технологій у процес фахової підготовки майбутніх учителів-словесників та методика формування інформаційної культури студентів-філологів. Автором статті розроблено та практично апробовано форми впровадження інформаційних технологій у сферу гуманітарної освіти.

Ключові слова: інформатизація освіти, інформаційні технології, інформаційна культура майбутнього вчителя-словесника, компоненти інформаційної культури, інформаційні вміння, інформаційно-комунікаційні технології навчання, впровадження інформаційних технологій у процес навчання.

Бакаленко И.Н. ВНЕДРЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ В ПРОЦЕСС СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ-СЛОВЕСНИКОВ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье рассматриваются современные проблемы внедрения информационных технологий в процесс специализированной подготовки будущих учителей-словесников и методика формирования информационной культуры студентов-филологов. Автором разработаны и практически апробированы формы внедрения информационных технологий в сферу гуманитарного образования.

Ключевые слова: информатизация образования, информационные технологии, информационная культура будущего учителя-словесника, компоненты информационной культуры, информационные умения, информационно-коммуникационные технологии обучения, внедрение информационных технологий в процесс обучения.

Bakalenko I.M. INTRODUCING THE INFORMATIVE TECHNOLOGIES (OF EDUCATION) INTO THE PROCESS OF PROFESSIONAL EDUCATION OF LINGUISTIC TEACHERS / Zaporizhzhya national University, Ukraine.

The article considers modern problems of introducing informative technologies into the process of educating future teachers of linguistics as well as the methods of forming informative culture in students of philology. The author developed and practically piloted the forms of introducing informative technologies into the sphere of humanitarian education.

Key-Words: informational support, information technologies, informative culture of future linguistic teacher, components of informative culture, informative skills, informative-communicative technologies teaching, introducing informative technologies into the process of teaching.

Розвиток педагогічної освіти України та її інтеграція в європейський освітній простір потребує радикальної модернізації змісту педагогічної освіти, відповідного рівня кадрового і науково-методичного забезпечення, якості навчального процесу, ефективної реалізації його різноманітних моделей і механізмів. Вирішення цих проблем можливе за рахунок впровадження високоефективних технологій реалізації дидактичного процесу. Однією з таких технологій є інформаційні технології.

Законодавчими і нормативно-правовими документами української держави, зокрема, Законами України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про вищу освіту”, національною доктриною розвитку освіти в Україні одним із головних завдань розвитку педагогічної науки визначено створення умов для застосування інформаційних технологій у навчально-пізнавальній діяльності учнів, студентів і педагогів [1]. Це вагомий фактор успішного вирішення багатьох проблем, пов’язаних з оновленням та інформатизацією навчання у вищих навчальних закладах у сучасних умовах.

Початок тисячоліття ознаменувався формуванням інформаційного суспільства, що пов’язано з інформацією як рушійною та визначальною силою. У зв’язку з цим у системах освіти, як соціально орієнтованих складниках суспільства, відбулися істотні структурні зміни, обумовлені розвитком комп’ютерних технологій та Інтернетом і зростаючим впливом нових технологій на всі аспекти діяльності суспільства. На сучасному етапі Інтернет стає новим психологічним середовищем і сферою життєдіяльності величезної кількості людей, що визначає не тільки їх суб’єктивне та соціально-групове ставлення до інформаційних процесів, але й внутрішні зміни особистості.

Існування та успішне функціонування у цьому новому середовищі вимагає від людини як особистості вміння виділяти та відфільтрувати потрібну інформацію з великого інформаційного потоку; здатності коротко, точно і грамотно формулювати запити; вміння, правильно розподіляти навантаження і швидко обробляти отримані дані. Сьогодні є всі підстави говорити про формування нової інформаційної культури, яка може стати вагомим внеском до загальної культури людства. Її основою повинні стати знання про інформаційне середовище, закони його функціонування, вміння орієнтуватися в інформаційних потоках і готовність до постійної взаємодії з інформацією та взаємообміну між членами суспільства.

У сучасному інформаційному суспільстві оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями та використання комп’ютера як прикладного інструмента стає невід’ємною складовою підготовки студентів-філологів. Це зумовлює соціальну та педагогічну значущість проблеми формування інформаційної культури майбутніх учителів-словесників, необхідність її розв’язання на сучасних методологічних та теоретичних засадах щодо нових цілей та можливостей освіти. Модернізація освіти спрямовується на підготовку кваліфікованого працівника відповідного рівня і профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, відповідального, який вільно володіє своєю професією, здатного до ефективної роботи зі спеціальності на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного удосконалення [2].

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділяється значна увага проблемі формування інформаційної культури. Питання визначення суті поняття культури та її місця в освіті вивчали В.Андрущенко, А.Веряєв, Л.Губерський, Н.Крилова, В.Розін, І.Шалаєв. Процес диференціації культури та виділення в її системі інформаційної культури досліджували В.Виноградов, Л.Винарик, Г.Воробйов, А.Гинкул, Ю.Горвіц, Н.Джинчарадзе, А.Єршов, М.Жалдак, Л.Скворцов, В.Сухіна, О.Тарасова, О.Щедрин.

Проблемі формування інформаційної культури та підготовки майбутніх учителів до використання в навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій присвячені роботи Б.Гершунського, О.Готовцевої, А.Єршова, М.Жалдака, Ю.Машбиця, В.Монахова, Н.Морзе, І.Пустинникової, М.Шкіля та інших. Проблема формування вмінь використовувати інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі розглядається у працях С.Гуцько, М.Жалдака, Ю.Машбиця, Н.Морзе, Ю.Триуса, С.Христочевського. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на зміст і методи навчання досліджували Н.Апатова, В.Клочко. Значний науковий потенціал накопичено в галузі методики використання комп'ютерів у навчально-виховному процесі, що досліджували Н.Балик, Р.Вільямс, О.Гокунь, К.Маклін, Н.Морзе, В.Каймін, Ю.Рамський.

Значний внесок у розробку методології й теорії поняття педагогічної інформаційної технології зроблений сучасними педагогами: В.Безпалько, Б.Лихачовим, М.Кларінім, В.Монаховим, Г.Селевко та іншими. Головні напрями та засоби інноваційного розвитку освіти представлено в роботах таких вчених, як В.Андрущенко, С.Архангельський, І.Дичківська, І.Зяюн, В.Кремень, І.Крилов, В.Курило, В.Луговий, М.Михальченко, С.Ніколаєнко, А.Нісімчук, І.Прокопенко, О.Савченко, М.Степко та ін. [6]

Проте аналіз науково-методичної та лінгводидактичної літератури свідчить, що проблема формування інформаційної культури вчителя досліджується здебільшого в контексті підготовки студентів технічних напрямів підготовки. Особливості формування інформаційної культури учителів гуманітарних дисциплін вивчаються відносно недавно в контексті загальної проблеми інформаційної культури суспільства та особистості. У сучасних наукових дослідженнях приділяється увага лише окремим аспектам цієї проблеми, зокрема особливостям використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі філологічної освіти (О.Авраменко, Е.Власов, Т.Кулик, Т.Юдіна) та при підготовці майбутніх учителів-словесників (Л.Карташова), формуванню інформаційної культури майбутніх учителів гуманітарних дисциплін (Є.Полат, Н.Протасова), особливостям вивчення гуманітарних дисциплін у школі із застосуванням комп'ютера (О.Гокунь) [4].

Науковий аналіз досвіду українських і зарубіжних науковців, дослідників і практиків, вивчення психолого-педагогічної літератури, дозволяє визначити основні напрями застосування інформаційних технологій у навчальному процесі. Інформаційні технології використовуються як: засіб навчання і моделювання різних явищ, процесів, дослідження їхніх характеристик; інструмент пізнання навколишньої дійсності та самопізнання; засіб інформаційно-методичного забезпечення й управління навчально-виховним процесом і навчальними закладами; засіб автоматизації процесів контролю, корекції результатів навчальної діяльності, комп'ютерного педагогічного тестування і психодіагностики.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад впровадження інформаційних технологій у навчальний процес вищої школи та методики формування інформаційної культури майбутніх учителів-словесників.

Досягнення мети дослідження потребує розв'язання таких завдань: проведення теоретичного аналізу науково-методичної та лінгводидактичної літератури з проблеми впровадження інформаційних технологій у навчальний процес вищої школи; аналіз поняття "інформаційна культура вчителя-словесника" та обґрунтування інформаційних умінь як складової інформаційної культури; проведення експерименту щодо використання інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів-словесників.

Сучасне інформаційне суспільство, а також розвиток і впровадження до багатьох сфер людської діяльності нових інформаційних технологій ставлять перед навчальними закладами завдання підготовки таких спеціалістів, які могли б гнучко орієнтуватися у мінливих життєвих ситуаціях, самостійно набуваючи необхідних знань і використовуючи їх на практиці; критично мислити, вміти бачити проблеми, що постають у реальній діяльності, та шукати шляхи їх раціонального вирішення, використовуючи сучасні технології; грамотно працювати з інформацією; бути комунікабельним, контактним у різноманітних соціальних групах, вміти працювати в колективі; самостійно працювати над розвитком своєї моральності, інтелекту, культурного рівня.

Слід відзначити, що у період формування інформаційного суспільства спостерігається інтеграція освітніх технологій, що супроводжується взаємопроникненням традиційних і нових інформаційних технологій з використанням найкращих їх складових. Однак це не означає, що традиційні технології себе вичерпали. Спостерігається й зворотний процес, а саме: можливості інформаційних носіїв і технологій (гіпертекст, гіперпосилання, сайти), розвиток діалогу і дискусій передаються до педагогічних прийомів звичних технологій, тим самим готуючи викладачів і студентів до інших, більш інформаційних і комунікативних взаємодій.

Нові інформаційні технології відкривають перед педагогами можливість вирішення кардинальних завдань педагогіки. Використання комп'ютерних технологій і телекомунікацій передбачає: ефективний засіб вільного доступу до різноманітної інформації; роботу з різними джерелами інформації в інтерактивному режимі; широку реалізацію самостійного бачення різноманітних проблем на основі їх всебічного дослідження та аналізу, в спільній діяльності з партнерами з інших регіонів, країн світу; отримання нових знань з різних галузей; вільні контакти з партнерами з різних регіонів своєї країни та багатьох країн світу; отримання освіти на "відстані", підвищення кваліфікації. Слід зазначити, що нові інформаційні технології відкривають нові перспективи для розвитку інтелектуальних, творчих і духовних потенцій людини, але вони вимагають також адекватних педагогічних технологій, що не вписуються в рамки традиційних систем освіти.

Як свідчать дослідження багатьох учених (А.Нісімчук, І.Підласий, Н.Тализіна, О.Шпак та ін.), серед процесів, які впливають на розвиток професійних якостей учителя в сучасних умовах, відзначають процес інформатизації системи освіти та впровадження нових інформаційних технологій у навчальний процес. Учені визначають такі основні завдання інформатизації освіти, як-от: формування інформаційної культури людини; забезпечення розвитку особистісних якостей людини, розкриття її творчого потенціалу; підвищення ефективності навчально-виховного процесу на підставі впровадження нових інформаційних технологій навчання, надання діяльності творчого, дослідницького характеру; інтенсифікація методичної роботи та наукових досліджень [3; 5].

Деякі учені (І.Богданова, М.Жалдак, Н.Панченко та ін.) серед нагальних проблем інформатизації освіти в навчальному процесі виокремлюють такі: формування інформаційної культури вчителя; використання нових інформаційних технологій; формування у вчителів навичок щодо організації системної роботи з комп'ютерною технікою в конкретній предметній галузі; розробка нових інформаційних технологій, їх психолого-педагогічних і психофізіологічних засад; підготовка педагогічних кадрів; удосконалення управління освітою; ресурсне забезпечення інформатизації освіти.

На думку вчених (В.Беспалько, П.Гальперін, М.Жалдак, І.Мархеля та ін.), упровадження комп'ютерних засобів у навчальний процес поширило теорію і методику освіти шляхом застосування в навчальному процесі нових різноманітних дидактичних засобів. Зауважимо, що дехто з науковців (М.Кларін, А.Нісімчук, О.Падалка, І.Смолук, О.Шпак та ін.) визначають сучасний етап розвитку суспільства як етап переходу від традиційних масових засобів інформації до так званих засобів нових інформаційних технологій.

На нашу думку, нові інформаційні технології виступають засобом упровадження нових підходів у навчально-виховний процес, що орієнтований на розвиток інтелектуально творчого потенціалу людини, з метою підвищення його ефективності завдяки застосуванню сучасних технічних засобів.

В останні роки підвищується активність вчителів-гуманітаріїв, що використовують персональні комп'ютери на всіх рівнях викладання. Комп'ютер все частіше розглядають як навчальну машину, що відкриває нові можливості для викладача, що намагається активізувати й індивідуалізувати процес навчання, підвищити ефективність контролю знань. Серед методів використання комп'ютерів у навчальному процесі вищої школи найефективніші такі: моделювання різноманітних процесів і явищ; інформаційно-довідкова служба; автоматизація навчання; використання програм для обробки баз даних і дослідження джерел; створення новітніх інформаційних ресурсів. У професійній діяльності вчителів-словесників ефективними будуть такі форми роботи з використанням мережі Інтернет: урок-презентація; Інтернет-урок; віртуальний експеримент; урок-дослідження; віртуальна мандрівка; електронна лабораторна робота; тематичний проект; електронна вікторина; дистанційне навчання; електронний урок; електронне тестування; організація індивідуального навчання; створення лінгводидактичних матеріалів для майбутньої педагогічної практики. Заохочення студентів до цієї роботи стає необхідним елементом навчального процесу і допомагає формуванню важливих умінь майбутніх спеціалістів.

Використання сучасних інформаційних технологій є соціально значущим аспектом у формуванні професійної компетенції майбутнього вчителя-словесника, оскільки воно обумовлює: доступ до світових

систем знань; трансляцію знань, напрацьованих людством, до кожного користувача єдиного інформаційного простору (тобто забезпечує взаємообмін професійним досвідом); необмеженість свободи творчості, що є запорукою високої професійної кваліфікації майбутнього вчителя; вільне формування вчителем свого світогляду; розвиток гуманітарної спрямованості навчання; розповсюдження форм домашнього і дистанційного навчання; адаптацію особистості майбутнього вчителя до динамічно мінливих умов економічного функціонування життя загалом.

Рис. 1. Фахова підготовка вчителя-словесника з використанням інформаційних технологій

Протягом декількох років викладачами кафедри загального і слов'янського мовознавства Запорізького національного університету студентам-філологам читався курс "Інформаційні технології в гуманітарній освіті", який передбачав теоретичний і практичний курс (теоретичні питання та практичні завдання використання комп'ютерних технологій у гуманітарній освіті).

Сучасна наука визначає два типи інформаційної культури: загальну комп'ютерну культуру й спеціальну комп'ютерну культуру. До загальної інформаційної культури слід віднести навички використання обчислювальної техніки й ерудицію в галузі створених для цього професійних програм. До спеціальної інформаційної культури відносять знання, що забезпечують можливість спеціалісту працювати на стику своєї професії й обчислювальної техніки. Сюди входять: гуманітарна культура, професійна ерудиція і мислення.

Проблема формування інформаційної грамотності студентів вирішувалася шляхом введення в навчання 6 модулів: "Комп'ютерна обробка тексту", "Мистецтво редагування тексту", "Мистецтво форматування", "Мультимедіа", "Інтернет", "Комп'ютерний переклад". Кожний модуль передбачав не тільки вирішення теоретичних проблем, але й тренінги в комп'ютерних класах. Окрім цього, модулі супроводжувалися практичними рекомендаціями, глосарієм, тестуванням теоретичної і практичної компетенції студентів, творчими завданнями, що мали варіативний характер.

Нами були визначені актуальні вміння студента-дослідника. Уміння першого рівня: передрукування – створення текстового файлу; сканування джерела – миттєвий "переклад" (фотографування) паперового варіанту книги, статей в електронному варіанті; пошук необхідного сайту в мережі Інтернет; "скачування" сторінок сайту з необхідною науковою інформацією на персональний "робочий стіл"; створення архіву сканованої інформації – розподіл її в "поіменовані папки". До вмінь другого рівня (комп'ютерне реферування наукових джерел) ми віднесли: поділ тексту на концептуально визначені фрагменти; пошук цитат, цитатних тез, фрагментів розділу, наукового апарату книги; об'єднання концептуальних фрагментів у системні блоки наукової інформації; аналітична "обробка" відібраних фрагментів; додавання до інформаційного файлу

смісловій мотивації (власних спостережень, коментованих заміток); переклад іноземного тексту на мову дослідника (за допомогою системи “перекладачів”). Вміння третього рівня – створення (набір) тексту наукової роботи: створення першої редакції самостійно осмисленого тексту з описом дослідження; інтеграція “вставок” із наукового архіву в самостійно створений текст; оформлення посилань, апеляція до наукового архіву “оброблених” джерел; уточнення бібліографічного опису джерел дослідження. До вмінь четвертого рівня ми віднесли редагування чернетки рукопису наукової роботи: перевірка тексту (орфографії, пунктуації та стилістичної культури тексту).

Отже, формування вмінь та навичок майбутніх учителів-словесників щодо застосування інформаційних технологій: розробки, верстки та опрацювання електронних документів (підготовка навчально-методичних матеріалів, роздаткового матеріалу, наочності та ін.), створення презентацій з елементами відеофрагментів, звукових та графічних файлів, використання ресурсів мережі Інтернет (пошук та опрацювання інформації, можливості електронної пошти, розташування особистих науково-методичних розробок у мережі Інтернет, створення Веб-сторінки, сайту, блогу), створення та верстки публікацій (засоби видавничих систем), використання засобів управління навчальною діяльністю та засобів її планування (органайзер) – одна з найактуальніших проблем, яку необхідно вирішити на сучасному етапі.

Серед усієї різноманітності методичних прийомів використання інформаційних технологій, які викладач у вищому закладі освіти може вважати корисними у своїй роботі, нами на різних етапах фахової підготовки вчителів-словесників використовувалися такі:

Управління навчальним процесом. Використовуючи e-mail (електронну пошту), викладач може реалізувати диференційований та індивідуальний підхід у навчанні, розсилаючи на електронну адресу кожного студента його персональне домашнє завдання.

Комп’ютерні технології як джерело інформації. Інтернет дає можливість безкоштовно як викладачам, так і студентам отримати доступ до художніх текстів, газет, журналів, наукових статей, словників, підручників, посібників та інших матеріалів.

Веб-ресурси, які можуть зацікавити викладачів, можна класифікувати таким чином: *власне навчальна інформація:* вправи (граматичні, лексичні, фонетичні); плани і конспекти уроків, навчальні програми; лекційні курси; *науково-методична інформація:* наукові статті й рецензії; монографії; електронні журнали для викладачів; матеріали конференцій; *тексти художньої літератури; історико-культурологічна інформація:* електронні засоби масової інформації (газети й журнали); урядові сайти, присвячені культурі, історії, політичній системі країни; віртуальні музеї; туристичні сайти тощо; *технічна інформація для Веб-публікацій* (посібники для створення власного сайту, інформація про мову HTML, структуру сайту та ін.).

Презентації студентів. Використання програми розробки презентації дозволяє перетворити завдання написання наукових робіт студентів у творчий процес, що передбачає велику аудиторію слухачів, післяпрезентаційне обговорення та визначення кращих робіт. За допомогою презентації можна підготувати цікавий виступ і на наукову студентську конференцію.

Лекції викладача. Викладач, у свою чергу, може скористатися програмою розробки презентації під час читання лекції. Відомо, що одним із основних принципів у методиці навчання мови та літератури є принцип наочності. Забезпечити такий процес дають можливість саме презентації.

Електронні дискусії. Прийоми спілкування за допомогою комп’ютерних технологій ще називають електронними дискусіями, які поділяються на два види: синхронні, асинхронні. Під час синхронних дискусій студенти мають можливість спілкуватися через Інтернет майже так само, як вони це роблять по телефону. В асинхронних дискусіях спілкування представлено у вигляді обміну листами, що відбувається значно швидше, ніж за допомогою послуг звичайної пошти.

Використання інформаційних технологій навчання дозволяє сформувати професійні якості майбутнього вчителя-словесника і сприяє розвитку комунікативної, соціокультурної та соціолінгвістичної компетенції.

Пропонуємо один із модулів, передбачених програмою курсу “Інформаційні технології у гуманітарній освіті”: “Модуль Інтернет”.

Мета модуля: на базі інформаційних і гуманітарних наук сформувати уявлення про моделювання навчальної, наукової, науково-методичної та професійної діяльності в контексті мультимедійного простору Інтернет. Моделювання діяльності студентів-філологів буде успішним при дотриманні наступних умов: планування в контексті інноваційної модульно-рейтингової методики; провідні методи навчання – креативні методи (метод проектів та інтерактивні методи); відповідна науково-методична база моніторингові і тренінгові з використанням технологічних, філологічних і методичних експертис; формування екстраполяційних умінь (здатності перенесення наукових методів інформаційних технологій у наукове гуманітарне середовище); формування інформаційної компетенції: уміння позиціонувати себе як самодостатньо компетентного

філолога – користувача мультимедійного простору Інтернет в контексті конкретно поставленого професійного завдання.

Протокол модуля передбачав:

Міні-модуль теоретичної компетенції: вступні лекції з Інтернет (уточнюють психолого-педагогічні проблеми використання нових інформаційних технологій в навчальному процесі, мотивують педагогічну доцільність використання комп'ютерного середовища навчання, знайомлять зі структурою засобів інформаційної навчального середовища і поняттям про інтерактивний режим інформаційної взаємодії); консультативний тренінг (уточнює рівень теоретичної компетенції: глосарій користувача Інтернет); консультативний тренінг (уточнює рівень технологічної теоретичної компетенції: базові операції користувача Інтернет); самотестування (навчальне тестування): діагностика констатуючого рівня теоретичної компетенції.

Міні-модуль практичної компетенції: тренінг: адресація в World Wide Web; тренінг: цілеспрямований пошук за ключовими словами; тренінг: стратегія пошуку на Веб-сторінці результатів запиту; тренінг: правила синтаксису створення складних комбінованих запитів (звуження та розширення пошуку); тренінг: пошук в електронній бібліотеці; тренінг: створення Веб-модулів і Веб-закладок; тренінг: “скачування” інформації з World Wide Web. На заняттях розглядаються проблемно-орієнтовані теми наукового простору філології: лінгвістика в середовищі World Wide Web; літературознавство як об'єкт Веб-технологій; методика викладання як об'єкт мультимедійних освітніх технологій; методика викладання філології у вищій школі та мультимедійні технології; проектування процесу навчання в контексті інтерактивного навчального середовища. Серед умінь та навичок інформаційної компетенції можна зазначити: навички “інтуїтивно-зрозумілої” навігації в Веб-просторі, вміння працювати з різними інформаційними ресурсами Інтернет (електронна пошта, спілкування в режимі реального часу, вміння вести віртуальний діалог з іншими користувачами Інтернет та вміння використовувати інформаційні ресурси як інструмент пізнання для вирішення своїх професійних завдань, вміння використовувати пізнавальні та технологічні можливості нових Веб-технологій).

Контрольно-узагальнюючий міні-модуль: самотестування; презентація результатів практичних тренінгів.

Методична мотивація тренінгу пропонувалася студентам в пакеті з базовими інформаційними ресурсами й містила різноманітні проектні завдання для створення креативного інформаційного продукту. Сформувавши навички Веб-навігації, студенти-філологи навчалися інтерактивній інформаційній взаємодії з гіпертекстовим простором, освоювали алгоритми базових дій у мультимедійному просторі Інтернет, створювали й успішно позиціонували свої індивідуальні проекти.

На цьому етапі роботи нами застосовувалися креативні методи: метод проектів та навчання у співпраці. Креативна складова тренінгу базувалася на наступних принципах: принцип “освітнього продукту”; принцип відповідності зовнішнього освітнього продукту студента його внутрішнім потребам (безперервна діагностика особистого освітнього приросту); принцип інтерактивності занять, здійснюваних за допомогою гіпертекстових технологій; принцип відкритої комунікації стосовно створюваної студентом освітньої продукції; принцип індивідуальної освітньої траєкторії студента в освітньому просторі. Використання активних методів навчання забезпечували “вимушену” активізацію діяльності студента, навіть незалежно від його суб'єктивного бажання брати участь у процесі навчання, підвищений ступінь мотивації та емоційності, прямі і зворотні зв'язки із взаємодії студента з викладачем або при рольовому колективному навчанні один з одним. Суть інформаційно-проектної технології – через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання проблеми чи низки проблем на основі певної суми знань, показати практичне застосування цих знань.

Як зразок пропонуємо фрагмент методичної мотивації одного з тренінгів: “Веб-моніторинг та проектне завдання: “Веб-сайти на допомогу вчителю-словеснику”.

Проектне завдання: 1. Скласти системний коментар щодо можливостей використання “Веб-сайтів на допомогу вчителю-словеснику” у майбутній педагогічній практиці. 2. Технологія створення передбачуваного інформаційного продукту: оформити результати моніторингу у вигляді текстового Документа; створити інформаційний продукт для індивідуального позиціонування (буклет “Методика викладання мови та літератури у всесвітній мережі Інтернет”, комп'ютерні презентації “Використання інтернет-ресурсів у педагогічній практиці”, комп'ютерні презентації “Конспекти уроків з використанням інформаційних технологій навчання”) (Рис. 2).

Рис. 2. Комп'ютерні презентації “Конспекти уроків з використанням інформаційних технологій навчання”

Отже, проектна технологія передбачає використання різноманітних методів, засобів навчання, інтегрування знань, умінь з різних галузей науки і мистецтва; сприяє підвищенню якості знань та рівня активності студентів та формуванню навичок ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій при навчанні студентів різного віку шляхом самостійних дій студентів з обов'язковою презентацією чи представленням отриманих результатів, що сприяє використанню дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю.

Використання в гуманітарному пізнанні й освіті нетрадиційних підходів, пов'язаних із упровадженням сучасних інформаційних технологій, вимагає дотримання певних умов, при яких виправданою є неминуха експансія техногенних процесів у сферу гуманітарного знання. Але при цьому, по-перше, повинна зберігатися природа і специфіка гуманітарного пізнання, що пов'язана з його фундаментальною орієнтацією не на конкретний предметний зміст, а на *зміст*, на його розуміння і тлумачення, на різноманітні форми предметної маніфестації змісту в рамках визначеного культурно-історичного контексту. По-друге, повинні відкриватися нові, нетривіальні можливості ефективного і продуктивного вирішення освітніх завдань. Тому і впровадження комп'ютерних технологій у гуманітарну область повинне бути орієнтовано на таку роботу з текстом, при якій *інформаційні технології* сприяють актуалізації саме культурогенного потенціалу тексту, тобто фактично вирішують завдання *інтелектуальної обробки інформації*.

Нові інформаційні технології – це впровадження нових підходів у навчально-виховний процес, що орієнтований на розвиток інтелектуально творчого потенціалу людини з метою підвищення його ефективності завдяки застосуванню сучасних технічних засобів.

Отже, впровадження інформаційних технологій навчання сприяє всебічному розвитку студентів – майбутніх учителів-словесників; бажанню вчитися впродовж усього життя; розумінню інформаційно-комунікаційних процесів; здатності застосовувати набуті знання у професійній діяльності; удосконалювати професійну майстерність; застосовувати набуті знання в педагогічній практиці, а тематичні курси й спецкурси є одним зі шляхів формування інформаційної культури майбутніх учителів-словесників.

Запропонована методика формування інформаційної культури майбутніх учителів-словесників базувалася на поетапному та послідовному оволодінні основами роботи на персональному комп'ютері та засвоєнні психолого-педагогічних та організаційно-методичних основ ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання. Упровадження в навчальний процес студентів-філологів спецкурсу “Інформаційні технології у гуманітарній освіті” сприяло підвищенню рівня інформаційної культури.

Майбутніх учителів-словесників треба спрямовувати на таке оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями, щоб вони стали для них не лише засобом для унаочнення навчальної інформації, а життєвою необхідністю для професійного й особистісного росту та самовдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/2827>
2. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес / Уклад. М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, К.М. Левківський, Ю.В. Сухарніков; відп. ред. М.Ф. Степко. – К.: Науково-методичний центр вищої освіти МОН України, 2004. – 24 с.
3. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології навчальний посібник / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. – К.: Видавничий центр “Просвіта”, 2000. – 368 с.
4. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие / Е.С. Полат. – М.: Академия, 1999. – 224 с.
5. Підласий Г. П. Учитель і комп'ютер / Г. П. Підласий. – К.: Товариство “Знання”, 1988. – 48 с.
6. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. / Г. К. Селевко. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 2006. – 816 с.